

POLITIET
POLITIDIREKTORATET

POLITIETS TRUSSEL OM BRUK AV SKYTEVÅPEN OG BRUK AV SKYTEVÅPEN 2010–2022

STATISTIKKNOTAT OPPDATERT 4.SEPTEMBER 2023,
BEREDSKAPSAVDELINGEN

1. INNLEDNING

Formålet med dette notatet er å gi informasjon om i hvilket omfang politiet i perioden 2010 – 2022 *benyttet skytevåpen som maktmiddel*, samt antall personer som ble skadd eller døde som følge av at politiet benyttet skytevåpen.

I kapittel 2 redegjøres det nærmere for politiets benyttelse av skytevåpen, kategorisert etter om skytevåpen ble truet med (skudd ikke avfyrt) eller ble brukt (skudd avfyrt), antall skadde og døde.

I kapittel 3 sammenstilles de ulike tabellene i kapittel 2. Omtale av datakvalitet mv. for tall i tabellene er omtalt i pkt. 4, der det også for enkel referanse er inntatt tabeller med statistikk for perioden 2002 – 2009.

Med benyttelse av skytevåpen menes i dette notatet:

- Trussel om bruk av skytevåpen: Oppdrag der politiet *uten å avfyre skudd* truet med å bruke skytevåpen ved å rette skytevåpen mot en eller flere personer og/eller å true verbalt med at skytevåpen ville kunne bli brukt.
- Bruk av skytevåpen: Oppdrag der politiet *avfyrte varselskudd og/eller rettet skudd* mot en eller flere personer eller objekter (f eks kjøretøy). Vådeskudd, treningsskyting eller avliving av dyr omfattes ikke, med mindre annet fremgår.

Politiets våpeninstruks pålegger politidistrikt/særorgan å rapportere til Politidirektoratet oppdrag der skytevåpen ble benyttet som maktmiddel i oppdragsløsningen til å true med (skudd ikke avfyrt) eller brukt (skudd avfyrt). Kilden for tallene i tabellene i kapittel 2 er distriktenes innrapporteringer, aggregert til nasjonalt nivå. Bevæpnede oppdrag der skytevåpen ikke ble benyttet som maktmiddel i oppdragsløsningen, rapporteres imidlertid ikke til Politidirektoratet.

Tall for totalt antall politioppdrag og hvor mange av disse som var med bevæpning gir et bakgrunnsbilde for omfanget av politiets benyttelse av skytevåpen. Tabell 1.1 gir oversikt over totalt antall politioppdrag og hvor mange av disse oppdragene som var med bevæpning i perioden 2017 - 2022.

Tabell 1.1 Totalt antall registrerte oppdrag og antall/andel av oppdragene som var registrert med bevæpning 2017 - 2022

År	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totalt antall oppdrag	841796	821668	815 484	798056	777264	791415
Bevæpnede oppdrag	8121	8732	9923	10058	8518	9286
Andel bevæpnede av totalt antall oppdrag	0,96 %	1,06 %	1,22 %	1,26 %	1,096 %	1,17 %

Kilde: Registrerte oppdrag i PO, hentet ut i 2022 av Politidirektoratet m/politiets analyseverktøy (PAL for PO). Se nærmere redegjørelse i kapittel 4, 2. avsnitt om kildegrunnlaget for tabell 1.1.

I noen oppdrag besluttes det etter konkret vurdering bevæpning kun med enhåndsvåpen, mens det i andre oppdrag besluttes bevæpning med både en- og tohåndsvåpen. Tabell 1.1 gir oversikt over det samlede antall registrerte bevæpninger per år uavhengig av våpentype.

For årene 2007 - 2016 vises til NOU 2017:9 Politi og bevæpning, kapittel 5.7, tabell 5.4 som for denne perioden gir oversikt over totalt antall registrerte politioppdrag og andelen av disse oppdragene som var med bevæpning. Av det totale antall oppdrag i perioden varierte andelen oppdrag med bevæpning mellom 0,24 % og 0,79 %. Direktoratet gjør oppmerksom på at det er ulike filtre som kan benyttes når data skal hentes ut fra PAL for PO. Det fremkommer ikke av NOU 2107: 9, tabell 5.4 hvilke filter som ble benyttet ved uthenting av datagrunnlaget for perioden 2007 – 2016. Tall for perioden 2007 – 2016 kan derfor være trukke ut på annen måte enn uttrekket for perioden 2017 – 2022, slik at tallene for disse to periodene ikke nødvendigvis er direkte sammenlignbare.

Bevæpning med skytevåpen besluttes normalt av operasjonsleder eller politisjef¹. Under gitte forutsetninger kan tjenestepersonen iverksette egenbevæpning uten forutgående beslutning. Bevæpning er ingen klarering av at skytevåpen kan benyttes, men et beredskapstiltak². For å kunne bevæpnes må tjenestepersonen være godkjent for aktuell våpentype. Dette gjelder bl. a. innsatspersonell kategori 1, 3 og 4.

Kategori 4 er innsatspersonell i blant annet ordens- og patruljetjenesten.

Kategori 3 er Innsatspersonell tilført supplerende kompetanse og trening for å håndtere mer krevende væpnede oppdrag, men det er ikke tale om noen spesialenhet.

Kategori 1 er innsatspersonell i Beredskapstroppen som er en nasjonal beredskapsressurs. Beredskapstroppen har kompetanse for å håndtere komplekse og vanskelige hendelser som eksempelvis gissel-, terrorsituasjoner og organisert kriminalitet.

¹ Hvilke stillinger som er politisjef er definert i våpeninstruks for politiet § 1-4 (1)

² Bevæpning er regulert i våpeninstruks for politiet kap. 3 og bruk av skytevåpen i instruksens kap. 4

2.POLITIETS TRUSSEL OM BRUK ELLER BRUK AV SKYTEVÅPEN 2010 - 2023

Politiloven § 6 og § 6 b gir sammen med politiets våpeninstruks rammer og vilkår for politiets maktbruk, bevæpning med og bruk av skytevåpen. Bruk av makt må være nødvendig, forsvarlig og forholdsmessig. Skytevåpen kan brukes når det er absolutt nødvendig og andre midler forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart ikke vil føre frem. Ved bruk av skytevåpen skal skadevirkningen søkes begrenset. Dette er også nedfelt i bestemmelsene i politiets våpeninstruks og politiinstruksen. Disse prinsippene og vilkårene er også grunnleggende i innsatspersonellets opplæring og trening.

Midlertidig nasjonal bevæpning i den daglige tjenesten for innsatspersonell i kategori 1, 3 og 4 ble iverksatt 25.november 2014 og varte til 3.februar 2016. I denne perioden ble det innrapportert at politiet benyttet skytevåpen i til sammen 80 oppdrag, hvorav 75 av oppdragene gjaldt trussel om å bruke skytevåpen. I de resterende 5 oppdragene ble det avfyrt skudd, samtlige i 2015. Disse tilfellene av trussel om bruk og bruk av skytevåpen inngår i tallene for årene 2014, 2015 og 2016 i tabell 2.1 og 2.2 nedenfor.

Nasjonal bevæpning i den daglige tjenesten ble også iverksatt i perioden 5. november 2020 til 21. juni 2021. I denne perioden ble det innrapportert at politiet benyttet skytevåpen i til sammen 49 oppdrag. 45 av oppdragene gjaldt trussel om å bruke skytevåpen. I de resterende fire oppdragene ble det avfyrt skudd i ett oppdrag i desember 2020 og i tre oppdrag som fant sted i perioden 1.januar 2021 – 21.juni 2021. Disse tilfellene av trussel om bruk og bruk av skytevåpen inngår i tallene for 2020 og 2021 i tabell 2.1 og 2.2 nedenfor.

Det var videre nasjonal bevæpning i den daglige tjenesten fra 25.juni 2022 til 13.mars 2023. I tidsrommet 25.juni 2022 til 31.desember 2022 i denne perioden ble det innrapportert at politiet benyttet skytevåpen i til sammen 65 oppdrag. 57 av disse oppdragene gjaldt trussel om å bruke skytevåpen. I de resterende 8 oppdragene ble det avfyrt skudd. Disse tilfellene av trussel om bruk og bruk av skytevåpen inngår i tallene for 2022 i tabell 2.1 og 2.2 nedenfor.

Antall innrapporterte oppdrag per år i perioden der politiet truet med å bruke skytevåpen

Tabell 2.1 Oppdrag per år der politiet truet med å bruke skytevåpen

År	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antall	75	66	58	58	49	53	80	125	127	85	107	79	113

Kilde: Innrapporteringer fra politidistriktene etter våpeninstruksen for politiet.

Merknad: Fra iverksettelsen 25.november 2014 av midlertidig nasjonal bevæpning og frem til 31.desember 2014, truet politiet med skytevåpen i 7 oppdrag, i 53 oppdrag i 2015 og i tre oppdrag fra 1.1.2016 til opphør av bevæpningen 3.februar 2016. Fra iverksettelsen 4. november 2020 av ny periode med nasjonal bevæpning og frem til 31. desember 2020, truet politiet med skytevåpen i 6 oppdrag, og i 37 oppdrag fra 1.1.2021 til opphør av perioden med nasjonal bevæpning 21.juni 2021. Fra iverksettelse 25. juni 2022 av ytterligere ny periode med nasjonal bevæpning og frem til 31.12.2022, truet politiet med å bruke skytevåpen i 57 oppdrag.

Sammenliknet med årene 2010 – 2016, 2019 og 2021, var det i 2017, 2018, 2020 og 2022 økning i antall innrapporterte oppdrag der politiet truet med å bruke skytevåpen. Sammenholdt med totalt antall oppdrag og andelen av oppdrag med bevæpning er det likevel et lavt antall med små variasjoner. Omfanget av trussel om bruk av skytevåpen per år er hendelses-/situasjonsbestemt, noe variasjonene i antall fra det ene året til det andre illustrerer. Politidistriktene innrapporteringer gir ikke grunnlag for å anta at politiet hadde lavere terskel for å true med bruk av skytevåpen i 2017, 2018, 2020 og 2022 enn i øvrige år.

Antall innrapporterte oppdrag per år i perioden der politiet brukte skytevåpen

Tabell 2.2 Oppdrag per år der politiet brukte skytevåpen

År	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antall	6	1	3	3	2	5	3	4	6	13	11	6	10

Kilde: Innrapporteringer fra politidistriktene etter våpeninstruksen for politiet.

Merknad: Tallene per år angir antall oppdrag, ikke antall skudd. De to oppdragene med bruk av skytevåpen i 2014, fant sted i august og september før iverksettelsen 25. november 2014 av den midlertidige nasjonale bevæpningen som varte til 3. februar 2016. Som det fremgår av tabellen ble skytevåpen brukt i fem oppdrag i 2015 mens det ikke ble brukt skytevåpen i noe oppdrag mellom 1.1.2016 og 3. februar 2016 da bevæpningen opphørte. Fra iverksettelsen 4. november 2020 av ny periode med nasjonal bevæpning og frem til 31. desember 2020, brukte politiet skytevåpen i ett oppdrag, og i tre oppdrag fra 1.1.2021 til opphør av perioden med nasjonal bevæpning 21. juni 2021. Fra iverksettelse 25. juni 2022 av ytterligere ny periode med nasjonal bevæpning og frem til 31.12.2022, brukte politiet skytevåpen i åtte oppdrag.

Tabell 2.2 viser lavt antall og små variasjoner i omfanget av bruk av skytevåpen i årene 2010 – 2018 og 2021, mens det var et høyere antall i 2019, 2020 og 2022. Omfanget av bruk av skytevåpen er hendelses-/situasjonsbestemt og sammenholdt med totalt antall oppdrag og andelen av oppdrag med bevæpning er det et lavt antall med små variasjoner. Politidistriktene innrapporteringer gir ikke grunnlag for å anta at politiet hadde en lavere terskel for å bruke skytevåpen i 2019, 2020 og 2022 enn i øvrige år.

I en del av oppdragene der politiet brukte skytevåpen, ble det avfyrt både varselskudd og rettet skudd ved ett og samme tilfelle. I andre tilfeller ble det kun avfyrt varselskudd eller kun rettet skudd. I de oppdragene politiet avfyrte skudd uten at noen ble skadet eller døde, er det i hovedsak tale om varselskudd.

Blant oppdragene der politiet brukte skytevåpen i 2012 og i perioden 2018 - 2022 var det oppdrag der det ble skutt mot annet objekt enn person. I 2012 (ett oppdrag), 2018 (to oppdrag), 2019 (ett oppdrag), 2020 (to oppdrag), 2021 (ett oppdrag) og 2022 (ett oppdrag) ble skudd avfyrt mot kjøretøy for å immobilisere dette.

Det er ikke utarbeidet tabeller for antall skudd og om det var varselskudd eller rettet skudd. Dette skyldes dels at det krever komplekse tabeller som lett blir lite oversiktlige. Antall skudd og om det var varselskudd og/eller rettet skudd vil være situasjonsbestemt og variere, og derfor generelt mindre egnet for å belyse omfang og trend for politiets benyttelse av skytevåpen som maktmiddel. I

brorparten av oppdragene der skytevåpen ble brukt, varierte antall skudd mellom 1 til 3.

I perioden er det ikke rapportert at politiets skudd i samme oppdrag forvoldte både personskade og død, jf. merknader til tabell 2.3 og 2.4.

Tabell 2.3 Antall personer som døde per år av politiets bruk av skytevåpen

År	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antall	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	2	2	1

Kilde: Innrapporteringer fra politidistriktene etter våpeninstruksen for politiet

Tabell 2.4 Antall personer som ble skadet per år av politiets bruk av skytevåpen

År	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antall	4	1	0	2	0	2	1	2	3	5	3	0	4

Kilde: Innrapporteringer fra politidistriktene etter våpeninstruksen for politiet

2010: I alt fire personer ble skadet ved fire av de seks oppdragene politiet brukte skytevåpen (én person skadet per oppdrag). For de resterende to oppdragene ble det avfyrt rettet skudd uten treff slik at skade ikke ble forvoldt.

2011: Én person ble skadet ved det ene oppdraget politiet brukte skytevåpen

2013: I alt to personer ble skadet ved to av de tre oppdragene politiet brukte skytevåpen (én person skadet per oppdrag). I det tredje oppdraget ble det kun avfyrt varselskudd.

2015: Én person døde ved ett av de fem oppdragene politiet brukte skytevåpen. I alt to personer ble skadet ved to av oppdragene politiet brukte skytevåpen (én person skadet per oppdrag). Ved to oppdrag ble det kun avfyrt varselskudd.

2016: Én person døde ved ett av de tre oppdragene der politiet brukte skytevåpen. Én person ble skadet ved ett av oppdragene politiet brukte skytevåpen. Ved ett av oppdragene ble det kun avfyrt varselskudd.

2017: I alt to personer ble skadet ved to av de fire oppdragene politiet brukte skytevåpen (én person skadet per oppdrag). For de resterende to oppdragene ble det kun avfyrt varselskudd.

2018: I alt tre personer ble skadet ved tre av de seks oppdragene politiet brukte skytevåpen (én person per oppdrag). Ved ett av de seks oppdragene ble det kun avfyrt varselskudd, og ved to oppdrag ble skudd avfyrt mot kjøretøy.

2019: Én person døde ved ett av de 13 oppdragene politiet brukte skytevåpen. I alt fem personer ble skadet ved fem av oppdragene politiet brukte skytevåpen (én person per oppdrag). I seks oppdrag ble det kun avfyrt varselskudd, og ved ett oppdrag skutt mot kjøretøy.

2020: I alt to personer døde ved to av de 11 oppdragene politiet brukte skytevåpen (én person per oppdrag). I alt tre personer ble skadet ved tre av oppdragene politiet brukte skytevåpen (én person per oppdrag). I fire oppdrag ble det kun avfyrt varselskudd, og ved to oppdrag skutt mot kjøretøy.

2021: I alt to personer døde ved to av de seks oppdragene politiet brukte skytevåpen (én person per oppdrag). I tre av oppdragene ble det kun avfyrt varselskudd, og ved ett oppdrag skutt mot kjøretøy.

2022: Én person døde ved ett av de 10 oppdragene politiet brukte skytevåpen. I alt fire personer ble skadet ved fire av oppdragene politiet brukte skytevåpen (én person per oppdrag). I fire oppdrag ble det kun avfyrt varselskudd, og ved ett oppdrag skutt mot kjøretøy.

3.SAMMENSTILLING

Tabell 3.1 sammenstiller data fra tabellene i kapittel 2 om antall oppdrag per år politiet truet med bruk av skytevåpen eller brukte skytevåpen og antall personer som døde eller ble skadet av politiets bruk av skytevåpen.

Sammenholdt med antallet bevæpninger i tabell 1.1 og det totale omfanget av oppdrag av ulik art politiet årlig responderer på, har politiet høy terskel for å benytte skytevåpen og løser de fleste oppdrag uten å benytte skytevåpen.

Et lavt antall oppdrag der politiet har truet med eller brukt skytevåpen, tilsier at politiets benyttelse av skytevåpen som maktmiddel begrenses i samsvar med gjeldende regler og taktikk.

Tabell 3.1

År	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Antall oppdrag politiet truet m/bruk av skytevåpen	75	66	58	58	49	53	80	125	127	85	107	79	113
Antall oppdrag politiet brukte skytevåpen	6	1	3	3	2	5	3	4	6	13	11	6	10
Totalt antall oppdrag politiet benyttet skytevåpen	81	67	61	61	51	58	83	129	133	98	118	85	123
Døde	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	2	2	1
Skadet	4	1	0	2	0	2	1	2	3	5	3	0	4

4. STATISTIKK FØR 2009, DATAKVALITET MV.

Kildegrunnlaget i kapittel 2 og 3 er som nevnt, politidistriktenes innrapporteringer. Direktoratet tar forbehold for eventuelle feil i de nasjonale tallene fordi det kan være oppdrag der skytevåpen har vært benyttet som ikke har blitt rapportert, og som direktoratet derfor ikke er blitt kjent med.

Kildegrunnlaget for tabell 1.1 er data i PO.

Begrensninger i data fra PO

Det er flere forhold som bidrar til svakheter og begrensninger i datamaterialet fra PO. Dette gjelder i denne sammenheng antall oppdrag, samt hvilke oppdrag som registreres i PO og hvordan disse registreres.

Politioperativt system (PO) er politiets vaktjournal og oppdragshåndteringsverktøy og skal gi en fortløpende og døgkontinuerlig oversikt over alle operative hendelser og tilgjengelige ressurser i et politidistrikt. I PO loggføres både planlagt aktivitet og oppdukkende hendelser samt loggføringer kun til registrering. Det er operasjonssentralen som vurderer om det skal sendes politiressurser til hendelser, mens planlagt aktivitet er initiert av flere virksomhetsområder i politidistriktet. Det er operasjonssentralen som vurderer når det ev må brukes ressurser fra planlagt aktivitet til oppdukkende hendelser.

Oppdrag i PO er loggførte hendelser på bakgrunn av innkomne henvendelser fra befolkningen gjennom ulike kanaler, men først og fremst via politiets servicenummer 2800, politiets nødnummer 112 eller politidistriktets åttesyfrede telefonnummer. I tillegg kommer meldinger via trippelvarslings eller tverrvarslings fra de øvrige nødetatene (110 og 113), andre samarbeidsaktører og hendelser oppdaget av eller initierte av politiet selv.

Antall oppdrag i PO kan ikke tolkes som et nøyaktig antall reelle oppdrag. I initialfasen av innkomne meldinger til politiet ringer ofte flere meldere samtidig. Da loggføres noen ganger samme hendelse flere ganger. Når operasjonssentralen avdekker at det ringes inn om samme hendelse beholdes en av oppdragsloggene, mens de overflødige loggene avsluttes. Oppdragslogger skal ikke slettes. Antall oppdrag i PO er derfor ikke et speilbilde av reelt antall oppdrag. Totalt antall oppdrag som telles i PO må heller ikke ansees som oppdrag som skulle hatt en politiressurs. Et registrert oppdrag er ikke nødvendigvis det samme som en "utrykning".

Data fra PO kan gi en viss form for oversikt over omfang av hendelser, men gitt foreholdene forklart ovenfor, er det viktig å tolke data med forsiktighet.

Oppdrag med beslutning om bevæpning

Også disse tallene må tolkes med forsiktighet. Registreringspraksis er relevant. Det har bl.a. vært perioder med midlertidig bevæpning med pistol i den daglige tjenesten, både nasjonalt og helt eller delvis i enkelte politidistrikter. Det er usikkert hvorvidt bevæpning med kun pistol i oppdrag er registrert i disse periodene. Noen politidistrikter registrerer bevæpning med kun pistol på oppdrag i perioder med midlertidig bevæpning, mens andre ikke registrerer bevæpning på pistol i oppdrag i perioder med midlertidig bevæpning.

For data om politiets benyttelse av skytevåpen i perioden 1994 – 2001, henvises til tabell 6.2 og 6.3 på s. 74 og 75 i politirøllemeldingen, jf. St.meld.nr 42 (2004–2005).

I NOU 2017:9 Politiet og bevæpning, kapittel 5.7 er det blant annet inntatt statistikk over antall politioppdrag totalt per år, antall bevæpninger per år og bruk av skytevåpen per år i perioden 2007 – 2016.

For årene 2002 – 2009 finnes tall for politiets trusler om bruk og bruk av skytevåpen i tidligere statistikknotat fra POD for perioden 2002 – 2014, datert 1.9.2015. Tabellene for perioden 2002 – 2009 er for enkel referanse inntatt nedenfor:

Tabell 4.1 Antall oppdrag per år der politiet truet med å bruke skytevåpen

År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Antall	70	72	67	52	75	65	55	58

Tabell 4.2 Antall oppdrag per år der politiet brukte skytevåpen

År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Antall	1	1	5	3	3	0	2	3

Tabell 4.3 Antall personer som døde per år av politiets bruk av skytevåpen

År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Antall	0	0	0	1	1	0	0	0

Tabell 4.4 Antall personer som ble skadet per år av politiets bruk av skytevåpen

År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Antall	1	n/a	5	1	1	0	1	2

Tabell 3.1

År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Antall oppdrag politiet truet m/bruk av skytevåpen	70	72	67	52	75	65	55	58
Antall oppdrag politiet brukte skytevåpen	1	1	5	3	3	0	2	3
Totalt antall oppdrag politiet benyttet skytevåpen	71	73	72	55	78	65	57	61
Døde	0	0	0	1	1	0	0	0
Skadet	1	n/a	5	1	1	0	1	2